

Ю. А. Черних, ДЗ «Луганський державний медичний університет»

РОЗВИТОК ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В ГАЛУЗІ МЕДИЦИНИ

Черних Ю. А.

Розвиток готовності до професійного самовдосконалення у майбутніх фахівців в галузі медицини

В статті розкрито специфіку розвитку готовності до професійного самовдосконалення у студентів-медиків в процесі навчально-виховної діяльності у вищих навчальних закладах медичного профілю. Така специфіка обумовлена вимогами, що висуваються до професії лікаря, та умовами здійснення професійної діяльності під час постійних змін і трансформацій, які відбуваються у суспільстві, як на законодавчому рівні, так і з боку населення щодо якості надання відповідних послуг.

Розкрито кваліфікаційні вимоги, що висуваються до осіб, які займаються медичною діяльністю, національним законодавством і рекомендації ЄС, що відображають вимоги до базової медичної освіти та до фахівців медичної сфери. Розглянуто структурні компоненти професійного самовдосконалення майбутніх фахівців в галузі медицини.

Особливу увагу приділено формуванню навичок міжособистісної взаємодії у розвитку готовності до професійного самовдосконалення майбутніх лікарів, яка підвищує ефективність лікувально-профілактичних заходів та конструктивну співпрацю лікаря і пацієнта.

Ключові слова: професійне самовдосконалення, студент-медик, вимоги до медичних працівників, самоосвіта, самовиховання.

Черных Ю. А.

Развитие готовности к профессиональному самосовершенствованию у будущих специалистов в области медицины

В статье раскрыта специфика развития готовности к профессиональному самосовершенствованию у студентов-медиков в процессе учебно-воспитательной деятельности в высших учебных заведениях медицинского профиля. Такая специфика обусловлена требованиями, которые предъявляются к профессии врача, и условиями осуществления профессиональной деятельности при постоянных изменениях и трансформациях в обществе, как на законодательном уровне, так и со стороны населения относительно качества предоставления соответствующих услуг.

Раскрыты квалификационные требования, которые предъявляются лицам, занимающимся медицинской деятельностью, национальным законодательством и рекомендации ЕС, отображающие требования базового медицинского образования и к специалистам медицинской сферы. Рассмотрены структурные компоненты профессионального самосовершенствования будущих специалистов в области медицины.

Особое внимание уделяется формированию навыков межличностного взаимодействия в развитии готовности к профессиональному самосовершенствованию будущих врачей, которое повышает эффективность лечебно-профилактических мероприятий и конструктивное сотрудничество врача и пациента.

Ключевые слова: профессиональное самосовершенствование, студент-медик, требования к медицинским работникам, самообразование, самовоспитание.

Навчально-виховна діяльність у вищих навчальних закладах передбачає активну участь студентів у процесі їх фахової підготовки, постійне підвищення ними рівня власної професійної компетенції, розвиток професійно значущих якостей тощо. У медичних ВНЗ спостерігається певна специфіка здійснення відповідної роботи. Розвиток готовності до професійного самовдосконалення у студентів медичних спеціальностей обумовлений вимогами, що висуваються до професії лікаря та особливими умовами праці.

Питанням професійного становлення особистості приділяли увагу В. Шандріков, Т. Кудрявцев, К. Абульханова-Славська, Є. Клімов та ін. Теоретичні основи процесу самовдосконалення, його сутність, особливості та вплив на ефективність професійної діяльності розкриті у працях О. Блінової, Н. Брагіної, Т. Вайніленко, О. Діденко, І. Донцова, Ю. Орлова, Л. Рувинського та ін. Проблеми професійного самовдосконалення лікарів, їх професійної спрямованості знайшли висвітлення в дисертаціях О. Горай, О. Гуменюк, І. Кузнецової, О. Неловкіної-Берналь, Я. Цехмістера та ін. Вивченням стану сформованості у майбутніх медичних працівників готовності до професійного самовдосконалення займалися Л. Дуднікова, К. Соцький, І. Кагітіна, О. Шушляпін та ін.

Однак питання розвитку відповідної готовності у майбутніх фахівців в галузі медицини на сьогоднішній день залишаються недостатньо

дослідженими. Зокрема, недостатньо уваги приділено проблемним аспектам, пов'язаним з вимогами суспільства до рівня якості послуг, які надаються лікарями, та рівнем їх готовності до постійного професійного самовдосконалення, що і стало метою статті.

Процеси модернізації суспільства завжди торкаються питань, які пов'язані з рівнем та умовами життя, змінами, що відбуваються у тій чи іншій його сфері. Зокрема, це стосується питань, пов'язаних з вимогами населення до якості надання медичних послуг. Це вимагає від лікарів високого рівня професіоналізму, який досягається шляхом неперервного професійного самовдосконалення. У такому випадку у лікаря повинна бути сформована готовність до постійного підвищення рівня своїх знань, накопичення досвіду роботи, покращення практичних навичок, застосування на практиці нових досягнень медичної науки, використання нових інноваційних методів у практичній діяльності тощо.

В дисертаційному дослідженні Л. Дуднікової готовність майбутнього лікаря до професійного самовдосконалення розглядається як інтегративна особистісна властивість, яка характеризується системою фахових знань і вмінь, сформованих самоосвітніх і самовиховних умінь, професійної самосвідомості, переконаності в соціальній і особистій значимості професійного самовдосконалення, прагненні до нового і бажанні стати висококваліфікованим фахівцем [3, с. 6].

В ст. 74 Основ законодавства України про охорону здоров'я визначено, що медичною діяльністю можуть займатись особи, які мають відповідну спеціальну освіту і відповідають єдиним кваліфікаційним вимогам [4]. Такі вимоги встановлені Довідником кваліфікаційних характеристик професій працівників – Випуск 78 «Охорона здоров'я» [1].

Одним з показників, який засвідчує відповідність лікаря спеціальним освітнім та кваліфікаційним вимогам є диплом про вищу медичну освіту державного зразка. Обов'язковим документом також є сертифікат лікаря-спеціаліста, який видається строком на 5 років. Сертифікат видається з

конкретної лікарської спеціальності. Відповідно, здійснення медичної практики обмежене тільки у межах цієї спеціальності.

У зв'язку з процесами, пов'язаними з інтеграцією України в Європу, важливим є дотримання рекомендацій щодо медичної освіти «Лікарська директива», підготовлених Консультативним комітетом з питань медичної підготовки Європейського Союзу, які відображають вимоги до базової медичної освіти у країнах ЄС та до фахівців медичної сфери [6, с. 5]. Ці рекомендації визначають концептуальні засади формування навчальних планів медичними навчальними закладами з метою отримання студентами основних елементів професії лікаря, їх підготовки до відповідальної діяльності, здатності пристосовуватися до змін, нових ідей і напрямів розвитку медицини, продовжувати навчання протягом усього життя [8].

Головне професійне завдання лікаря полягає у збереженні життя пацієнта. Однак на сьогодні також постає питання забезпечення якості його життя. Це вимагає від лікаря не лише надання медичної допомоги, а й спілкування з пацієнтом, яке б відповідало його потребам та очікуванням. Тому обов'язковим елементом розвитку готовності до професійного самовдосконалення майбутніх лікарів є формування навичок міжособистісної взаємодії, яка підвищує ефективність лікувально-профілактичних заходів та конструктивну співпрацю лікаря і пацієнта.

Ю. Остраус, розглядаючи професійне самовдосконалення майбутніх сімейних лікарів, вважає, що цей процес передбачає свідому, цілеспрямовану, систематичну діяльність, зміст якої полягає у самостійному поглибленні загальнокультурних і фахових знань, розвитку особистісних якостей, умінь та здібностей, необхідних для майбутньої професійної діяльності лікаря, з метою досягнення вершини особистісного і професійного розвитку [5, с. 303].

Структурними компонентами професійного самовдосконалення майбутніх фахівців є професійна самоосвіта та професійне самовиховання, які досягаються шляхом мотивації студентів на виконання завдань для

самостійного роботи, самовдосконалення особистісних якостей, необхідних для успішної професійної діяльності [7, с.41].

Особлива роль у розвитку готовності до професійного самовдосконалення студентів належить викладачеві, який повинен акцентувати їх увагу на саморозвитку, самовідповідальності, мотивувати до самовиховної діяльності під час навчально-виховного процесу.

Отже, нами зроблено спробу визначити особливості розвитку готовності майбутніх фахівців в галузі медицини до професійного самовдосконалення, специфіка якого обумовлена вимогами, що висувуються до професії лікаря, та умовами здійснення професійної діяльності під час постійних змін і трансформацій, які відбуваються у суспільстві, як на законодавчому рівні, так і з боку населення щодо якості надання відповідних послуг. Усі ці вимоги не виключають і суб'єктивного фактору – міжособистісної взаємодії лікаря і пацієнта. Основу професійного самовдосконалення майбутніх лікарів складають самоосвіта та самовиховання, де важливу роль відіграє мотиваційний компонент. Тому подальші дослідження вбачаємо у виявленні найбільш ефективних засобів мотивації майбутніх фахівців в галузі медицини до розвитку професійного самовдосконалення.

Література

1. **Довідник** кваліфікаційних характеристик професій працівників / Охорона здоров'я. – Вип. 78 / Портал для професіоналів охорони здоров'я «Медична справа». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://medsprava.com.ua/regulations/1521/8459/8460/470188/>.

2. **Дудікова Л. В.** Аналіз стану готовності майбутніх медиків до професійного самовдосконалення / Дудікова Л. В. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка / Ред. кол.: М. Вашуленко та ін. – Тернопіль : ТНПУ, 2009. – № 2. – С. 96–100.

3. **Дуднікова Л. В.** Формування готовності до професійного самовдосконалення у майбутніх лікарів: автореф. дис... на здобуття наук.

ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Лариса Володимирівна Дуднікова. – Вінниця, 2011. – 20 с.

4. **Основи** законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2801-12/page3>.

5. **Остраус Ю.** Структура професійного самовдосконалення майбутніх сімейних лікарів як психолого-педагогічної категорії / Ю. Остраус // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2014. – Ч. 1. – С. 302 – 311. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpudpu_2014_1_41.

6. **Тревор Д. Гіббс.** Відкрите обговорення системи медичної освіти в Україні: на початку нової ери / Тревор Д. Гіббс // Сімейна медицина. – 2008. – № 1. – С.5 – 6.

7. **Фіцула М. М.** Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2006. – 352 с.

8. **Хоменко К.** Професійна компетентність у підготовці лікарів / К. Хоменко // Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії: VI міжнар. наук.-практ. інтернет-конфер.: зб. наук. пр. – Переяслав-Хмельницький, 2014. – С. 66 – 67.

Chernih U. A.

Development of Readiness for Professional Self perfection of Future Professionals in the Medical Field

In article reveals the specificity of readiness for professional self-perfection in medical students during educational activities in higher education medical profile.

Such specificity is due to the requirements applicable to the medical profession and the conditions for professional activity in the constant changes and transformations taking place in society, both at the legislative level, and from the public about the quality of services.

We reveals the qualification requirements that apply to persons engaged in medical activities, national laws and EU recommendations, which reflect the basic requirements for medical education and medical professionals.

Reveal the structural components of professional self-perfection of future professionals in the medical field.

Particular attention is paid to the skills of interpersonal interaction in readiness for professional self-perfection of future doctors, which increases the effectiveness of preventive measures and constructive cooperation between doctor and patient.

Key words: professional self-perfection, a medical student, requirements for medical workers, self-education.

Відомості про автора

Черних Юрій Анатолійович – кандидат медичних наук, докторант кафедри акушерства та гінекології Державного закладу «Луганський державний медичний університет». Основні наукові інтереси торкаються питань, пов'язаних з професійним самовизначенням та самовдосконаленням студентів медичних спеціальностей.

Стаття надійшла до редакції 25.11.2015 р.

Прийнято до друку 19.12.2015 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О.Л.